

Oltárszentelés a budapesti Teológus Szent Gergely-kápolnában

2023. január 22-én, vasárnap, a kápolna védőszentjének néhány nappal előrehozott búcsúünnepén Kocsis Fülöp hajdúdorogi érsek felkérésére Orosz Atanáz miskolci püspök szentelte meg a Molnár utcai kápolna (Budapest, V. ker. Molnár utca 3.) új oltárát (1. kép, Gállos Huba felvétele; 2. kép). A jura mészkből faragott oltárt a Balaton-felvidéki Szent György-hegy Örmhírvétel remeteségében élő Márton szerzetespap tervezte és kivitelezte. Márton atya ugyanis „világi szakmáját” tekintve kőfaragó és kőszobrász mester.

Az oltár a templom szíve és lelki központja, még akkor is, ha az épület alaprajzát nézve nem éppen a középpontban, de mindig a középtengelyben helyezkedik el. A keleti hagyományban a hívek csak az istentisztelet meghatározott pillanataiban láthatják, mivel alapvetően a szentélyt és a hajót elválasztó függönyök vagy az ikonosztáz takarásában rejtőzik. Ha a királyi ajtó kitarul, az oltár is láthatóvá válik. Anyaga többféle lehet: készülhet kőből, téglából és fából. Készítéstechnikája is változatos: lehet faragott, falazott, épített. Formája is sokféle: állhat egy, négy vagy akár öt lábbon, oszlopon, pilléren; lehet kocka vagy tömör

1. kép

hasáb formájú; fedlapja rendszerint négy- szögletes, de ismertek ívesen záródó, néha teljesen kör alakú példák is. Az egyes anyagok, alkotórészek és azok formája különböző szimbolikus tartalmakat hordozhatnak. Ami azonban anyag- és formafüggetlen: az oltár az Atyának „lakása”, „dicsőségének lakhelye” – ahogyan az oltárszentelő ima fogalmaz. Az Ószövetségben szereplő oltárok mind a keresztény oltárok előképei: Ábel, Noé, Melkizedek áldozatainak helyszínei, akárcsak a Szövetség Sátorához, majd a Salamon templomához Isten rendelései alapján készített oltárok – ez utóbbiakra a templomszentelő ima is utal. Lényeges különbség azonban, hogy a keresztény oltáron mindig „vérontás nélküli, szellemi” áldozatot mutatnak be: egyrészt a „dicséret áldozatát” (vö. Zsid 13,15), amikor az egyház különféle szertartásai során a pap az oltár előtt állva vezeti a szolozsmát; másrészt a Szent Liturgia során, amikor a felajánlott kenyér és bor, a Szentlélek közreműködése által az egyszülött Fiú valóságos teste és vére lesz, hogy a benne hívőknek önmagát nyújtsa ételül és italul. A Szent Liturgiát értelmező egyházi hagyomány ezért az oltárt többféle szimbolikus jelentéssel ruhazza még fel: az Eucharisztia bemutatásának helyeként emlékeztet az Utolsó vacsora asztalára; az Eucharisztia jelentését figyelembe véve, vagyis hogy az Krisztus valóságos teste és vére, az oltárt az Úr életadó sirjaként is értelmezi.

Ha egy oltár kőből készül, ez az anyaghasználat is számos szentírási helyet idézhet fel bennünk, amelyek mind Jézus Krisztusra utalnak: például a pusztai vándorlás során Mózes botjával megérintett sziklát, amelyről már az Apostol is így ír: „Mindnyájan (...) ittak ugyanis az őket követő lelki sziklából: a szikla pedig Krisztus volt” (1Kor 10,3–4). De joggal gondolhatunk a szegletköre is, hiszen amikor Szent Pál a zsidókból és pogányokból álló egyházat egy templomhoz hasonlítja, annak zárókövét Krisztussal azonosítja (vö. Ef 2,20–21).

Az oltár asztallapját négyzetes formájú lábakra állított oszlop hordozza, melynek fejezete szokatlan: a törzshöz képest kicsit nagy, íves oldalát bemetszések tagolják. Messzi-

2. kép

ről nézve ez a konstrukció különféle dolgokat idézhet fel a szemlélőben: egyrészt a gerzdekkel tagolt fejezet egy bimbózó virágra, másrészt az egész aléptímeny sziluettje egy kehelyre emlékeztet. A kehelyformáról könnyen asszociálunk az Eucharisztia, vagyis Krisztusra, a „halhatatlanság forrására”, illetve a szentelés során elhangzó 22. zsoltár soraira: „Asztalt készítettel nekem (...) és kehelyed mámorítóbb, mint a legjobb bor!” Ezt az értelmezési horizontot erősíti az oltár mögött elhelyezett nagy méretű ikon, amely az apostolok áldozását jeleníti meg, igaz, kicsit redukált formában, ugyanis a középen álló Krisztushoz csupán a két főapostol, Péter és Pál járul, hogy a szent színekben részesüljön. (Az ikon 2020 nyarán készült el, Kárpáti László munkája.)

Ősi szokás, hogy az oltároknak ereklyét is elhelyeznek. Ritkán adatik meg, hogy a templom oltárába épp a védőszenhez kapcsolódó relikvia kerül: a kápolna esetében így történt, ugyanis a szentelő püspök Teológus Szent Gergely kicsiny ereklyéjét helyezte el az oltár asztallapjában kialakított hengerformájú mélyedésben.

Reméljük, hogy a szentelő püspök imájának sorai itt is beteljesülnek:

„Dicsőítsd meg azt (ti. az oltárt) az ótvörnybeli oltárnál is jobban, hogy a rajta bemutatott áldozatok a te mennyei szent oltárodra is eljussanak, s lehozzák onnan számunkra a te kegyelmeid tiszta sugarait...”